

HALK İÇİN SANAYİ, BARIŞ İÇİN TEKNOLOJİ, YAŞAM İÇİN ÜRETİM

TMMOB Sanayi Kongresi 2025

EMO Basın - TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) Sanayi Kongresi 2025, "Emperyalizmin Yeni Biçimleri ve Sanayileşme Stratejileri" temasıyla 19-20 Aralık 2025 tarihlerinde Ankara'da, MMO Eğitim ve Kültür Merkezi'nde Makina Mühendisleri Odası yürütücülüğünde gerçekleştirilmiştir. Kongre öncesinde 2025 yılı boyunca üç hazırlık etkinliği düzenlenmiş; İstanbul'da dünyada ve Türkiye'de sanayi politikaları, Ankara'da savunma sanayii, İzmir'de ise AR-GE ve yatırım teşvik süreçleri ele alınmıştır.

Emperyalizmin Yeni Biçimleri

Kongrenin temel tartışma eksenlerinden ilki, emperyalizmin dönüşümüdür. Emperyalizm, kapitalizmin tarihsel bir aşaması olarak 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış; 20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılda ise neoliberal politikaların yön verdiği yeni küreselleşme biçimine bürünmüştür. Bu dönemin temel özellikleri şöyle sıralanabilir: ticaret ve sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, iş mevzuatının esnekleştirilmesi, üretimin ucuz işgücüne sahip ülkelere kaydırılması ve devletlerin sosyal niteliğinin zayıflatılması. Ancak bu sürecin vaat ettiği "herkes için refah" söylemi büyük ölçüde çökmüştür.

Trump yönetimiyle birlikte yeni bir döneme girilmiştir. ABD'nin 2025 Ulusal Güvenlik Stratejisi'ne de yansıdığı üzere neoliberal küreselleşme dönemi fiilen kapanmış, yerini ulus-devlet merkezli yeni korumacılığa bırakmıştır. "Önce Amerika" ve "Yeniden Büyük Amerika" stratejisiyle birlikte ABD, üretimi ulusal sınırlar içine çekmeyi, devleti sanayi ve teknoloji politikalarına doğrudan yönlendirmeyi, uluslararası kurumları (BM, AB, NATO, DTÖ vb.) devre dışı bırakmayı ve yüksek gümrük tarifeleriyle korumacılığı ön plana almayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra

başkan merkezli yürütme güçlendirilmekte, kararnamelele politika üretimi yaygınlaşmaktadır.

Bu yeni dönemde emperyalizm; ilhak, kolonileştirme ve sömürgeciliğin çeşitli biçimleriyle varlığını sürdürmekte, ekonomik ve jeopolitik boyutları giderek daha belirgin hale gelmektedir.

Küresel Hegemonya Mücadelesi ve Çok Katmanlı Kriz

Dünya yeni bir stratejik rekabet dönemine girmiştir. Bu rekabet teknoloji, finans, sanayi ve tedarik zincirleri, enerji ve doğal kaynaklar, askeri-sanayi kompleksi ile ideolojik alanlarda eş zamanlı olarak sürmektedir.

Çin-ABD çatışması bu rekabetin merkezinde yer almaktadır. Çin, dünya imalat sanayi üretiminin yüzde 32'sine sahipken tüketimi yalnızca yüzde 12 civarındadır. ABD'de ise durum tam tersidir: üretim yüzde 15, tüketim yüzde 29. Neoliberal dönemin en büyük kazanımı Çin olmuş; bu gerçeklik ABD'yi köklü bir strateji değişikliğine itmiştir. İki ülke arasındaki çatışma salt ticari değil, sistemler arası bir mücadele niteliği taşımaktadır. Yarı iletkenler, nadir toprak elementleri, yapay zekâ ve ileri teknolojiler bu mücadelede kritik öneme sahiptir.

BRICS ülkeleri kendi aralarındaki farklılıklara rağmen ABD'nin hegemon gücünü dengeleme

potansiyeli taşımaktadır. Ancak bu blokun iç çelişkileri de göz ardı edilmemelidir.

Günümüzde kapitalizm çok boyutlu bir kriz yaşamaktadır. Kâr oranlarının düşmesi, durgunlaşan büyüme, derinleşen ekolojik kriz, demografik dönüşümler, artan borç yükü, çatışmalar ve savaşlar bu krizin birbiriyle bağlantılı bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu krizlerin halkların yaşam koşullarını giderek kötüleştirdiği aşikârdır.

Teknoloji, Yapay Zekâ ve Kritik Malzemeler

Büyük teknoloji tekelleri, yalnızca piyasa değeriyle değil; veri mülkiyeti, dijital altyapı kontrolü, toplumsal gözetim kapasitesi ve devletlerin siyasi yapılarına müdahale yetileriyle kapitalizmin yeni hegemonik güçleri haline gelmiştir. Bu şirketlerin gücü artık pek çok devleti geride bırakmaktadır.

Yapay zekâ, biyoteknoloji, kuantum bilgisayarlar ve siber kapasite küresel güç mücadelesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Yapay zekânın hayatı kolaylaştıran potansiyeline karşın; yoğun enerji ve su tüketimi, işsizliğe katkısı, servetin çok az elde toplanması ve otoriter eğilimleri desteklemesi ciddi bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

Nadir toprak elementleri ve kritik malzemeler üzerindeki denetim, küresel ekonomik ve askeri üstünlük mücadelesinin kilit unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Yükselen Faşizm

Küresel rekabetin en kanlı tezahürü olarak silahlanma yarışı hız kazanmakta, büyük savaşlara hazırlık ve bölgesel çatışmalar giderek olağanlaşmaktadır. Militarizm kalıcı bir olgu haline gelmektedir. Kaba güç, jeopolitik pazarlıklar ve ekonomik tavizlerin koparılması yöntemi ön plana çıkmaktadır.

Emperyalizmin neden olduğu göç dalgaları, kültürel değişime duyulan tepkiler ve ekonomik kıskacın derinleşmesiyle birlikte faşizm belirgin biçimde yükselmektedir. Trump yönetiminin bu eğilime küresel destek sağladığı değerlendirilmektedir.

İklim krizi gerçek ve ciddi bir tehdit olmakla birlikte emperyalist merkezler bu konuyu geliştirmekte olan ülkelerin sanayileşme süreçlerini engellemek ve karbon ticareti gibi yeni sömürü mekanizmaları oluşturmak için araçsallaştırmaktadır.

TMMOB
MÜHÜR
KONGRESİ
2025

**EMPERYALİZMİN
YENİ BİÇİMLERİ VE
SANAYİLEŞME STRATEJİLERİ**

19-20
ARALIK
2025

MMO Eğitim ve Kültür Merkezi (Selanik Cad. No: 76 Kızılay/Ankara)

Türkiye’de Durum

Türkiye, geç kapitalistleşmiş ve sanayileşmesini tamamlayamamış bir ülke olarak bu küresel dönüşümden derinden etkilenmektedir. Orta büyüklükte bir güç olan Türkiye, yanlış tercihler ve derin bağımlılıklar nedeniyle tehlikeli bir sürecin aktörü haline getirilmeye çalışılmaktadır.

İktidar, askeri maceralara girmiş ve yatırımlarını savunma sanayiine yoğunlaştırmıştır. “Yerli ve milli” söylemiyle meşrulaştırılmaya çalışılan bu rota, emperyalist sisteme bağımlılığın ve taşeronluk rolünün bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Irak, Libya, Suriye’deki politikalar; İsrail ilişkileri; NATO angajmanı ve Trump ile yapılan görüşmede verilen tavizler bu durumun somut göstergeleri olarak sıralanmaktadır. Büyük güçler arasındaki boşluklardan yararlanarak hareket alanı açma dönemi kapanmaktadır.

Türkiye ekonomisi borç, faiz, dışa bağımlılık ve rant üzerine kurulmuştur. GSYH içinde imalat sanayii ve tarımın payı düşmekte; üretim düşük ve orta teknolojiye dayalı kalmaktadır. Yüksek teknoloji grubunda ithalatın payı ortalama yüzde 63’e ulaşmıştır. Kamucu sanayi kuruluşları özelleştirmelerle tasfiye edilmiş, yerini fason üretim ve ithal girdi bağımlılığı almıştır. Vergi muafiyetleri ve teşvikler büyük sermaye gruplarına akmakta; toplanması gereken vergi gelirlerinin yaklaşık dörtte birinden vazgeçilmektedir.

Türkiye elektronik sanayi alanında stratejik bir bağımlılık içindedir. Çip başta olmak üzere kritik elektronik bileşenlerin neredeyse tamamı ithal edilmektedir. Sektörün ihracat gelirinin dörtte üçü bileşen maliyeti olarak yurt dışına çıkmaktadır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında kurulan elektronik altyapısı; 1948’de başlayan Amerikan askeri yardımıyla başlayan süreçte ve ardından gelen özelleştirmelerle büyük ölçüde yok edilmiştir.

Üniversiteler ve araştırma merkezleri piyasanın kısa vadeli taleplerine mahkûm edilerek temel bilimsel araştırma kapasitesinden ve toplumsal fayda ilkesinden uzaklaştırılmaktadır. AR-GE harcamaları ülkenin teknoloji düzeyinde istenilen ilerlemeyi sağlayamamış; kaynaklar yerli ve yabancı tekellerin hizmetine sunulmuştur.

Makina Mühendisleri Odası’nın 2025 yılında 9.561 mühendis ve mühendislik öğrencisiyle gerçekleştirdiği araştırma ciddi sorunları gözler önüne sermiştir: yoksulluk sınırı altında ücret, fazla mesai, kariyer güvencesizliği, mobbing, kadın mühendislerle yönelik ayrımcılık, emeklilerin geçim sıkıntısı ve nitelikli mühendislerin yurt dışına göçü bunların başında gelmektedir. Emek gelirlerinin katma değer içindeki payı en fazla imalat sanayiinde gerilemektedir.

TMMOB’nin Alternatif Yol Haritası

Kongre, mevcut tabloya karşı kapsamlı bir kamucu alternatif ortaya koymaktadır. Bu modelin temel unsurları şunlardır:

Planlama ve ekonomi politikası: Katılımcı ve bilimsel ulusal planlama yeniden etkin hale getirilmeli; beş yıllık kalkınma planları sendikalar, meslek odaları, üniversiteler ve demokratik kitle örgütlerinin katılımıyla hazırlanmalıdır. Üretim ve bölüşüm ilişkileri toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmelidir.

Kamu girişimciliği: Enerji, maden, iletişim, ağır sanayi ve bankacılık gibi stratejik sektörlerde özelleştirmeler durdurulmalı, tasfiye edilen kamu varlıkları yeniden kazanılmalıdır. Kamu İktisadi Teşebbüsleri kâr amacı gütmeyen ülkenin teknolojik gelişimine öncülük eden kurumlar olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

Bilim ve teknoloji: “Açık Bilim” ve “Açık İnovasyon” ilkeleri benimsenmelidir. Kamu tarafından finanse edilen araştırmaların sonuçları topluma açık olmalı; üniversite-sanayi-kamu işbirliği uluslararası tekellerin değil, toplumun ihtiyaçlarına hizmet etmelidir.

Emek ve sosyal adalet: Güvenceli, sendikali, insanca ücretli ve demokratik çalışma koşulları sağlanmalıdır. Vergi adaleti kurulmalı; eğitim, sağlık, barınma, ulaşım ve enerji gibi temel hizmetler kamusal denetim altında sunulmalıdır.

Ekoloji: Üretim süreçleri ekolojik sınırlara saygılı ve döngüsel ekonomi ilkelerine uygun biçimde tasarlanmalıdır. Yeşil dönüşüm, dışarıdan dayatılan bir yük olarak değil, yerli teknoloji ve nitelikli istihdam yaratan bir kalkınma fırsatına dönüştürülmelidir.

Bağımsızlık: Emperyalizme ekonomik, siyasi ve askeri bağımlılık zincirlerinden kurtulma, tutarlı bir antiemperyalist çizginin zorunlu gereği olarak tanımlanmaktadır.

Kongre, tüm bu dönüşümlerin ancak demokratik, laik, halkçı, emekten ve bilimden yana toplumcu bir siyasi iktidar değişimiyle hayata geçirilebileceğini açıkça ilan etmektedir. Kongre bildirgesinin özünü şu üç ilke özetlemektedir: Halk için sanayi, barış için teknoloji, yaşam için üretim. TMMOB, kurulduğu günden bu yana aydınlanmanın, bilimin, emeğin, bağımsızlığın ve demokrasinin yanında yer almayı sürdüreceğini kamuoyuyla bir kez daha paylaşmaktadır.